

SINIFTA İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINI ÖNLEMeye DÖNÜK DİSİPLİN MODELLERİ

Yrd. Doç. Dr. Aynur PALA

KTMÜ, Fen Edebiyat Fakültesi Eğitim ve Sosyal Bilimler Bölümü

GİRİŞ

Son yıllarda özellikle modern toplumlarda okulda ve sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarının sınıflarda önemli bir problem olarak ortaya çıktığı gözlenmektedir. Bu konuda yurt dışında yapılmış olan araştırmalar, yaklaşık olarak öğretmenlerin %54'ünün, öğrencilerde gözlenen davranış problemlerinin sınıftaki öğretimi aksattığını ifade ettikleri görülmüştür Ataman (2000). Bazı sınıflarda öğrenciler, öğrenme konusuyla ilgili olarak öğretmenin sorularını sessizce dinlemekte ve cevaplamak üzere istekle parmak kaldırmaktadırlar. Bu tür sınıflarda öğretmen, dersten oldukça memnun kalırken, diğer bir sınıftaki öğretmen, bağırışmalar, gülmeler, öğrencilerin sınıfta dolaşmaları ve gürültüleriyle uğraşabilmektedir. Bu tür disiplin problemleri olan sınıflardaki öğretmenler ise kızgınlık, tatminsizlik ve stres ile mücadele etmektedir. Charles (1992), mesleklerinin ilk üç yılında disiplin problemleriyle baş edemeyen ve mesleği bırakan öğretmenlere rastlandığını belirtmektedir. Türnüklü (2000) de özellikle deneyimsiz, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etme konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmektedir. Yalçınkaya (2003), öğretmenden sınıf yöneticisi olarak, sınıfı öğretim için hazırlaması, sınıf kural ve süreçlerini belirleyip öğretmesi, öğretimi düzenleyip sürdürmesi ve öğrencilerin uygun davranmalarını sağlamanın beklendiğini belirtmektedir.

Bu çalışmanın amacı, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye yönelik olarak gelişmiş ülkelerde yapılan sınıf içi araştırmalara dayalı olarak geliştirilen belli başlı disiplin modelleri açıklanarak, bu davranışların önlenmesine yönelik bazı öneriler sunmaktır. Bunun için önce *davranış ve istenmeyen davranış* arasındaki farkı belirtmek gerekmektedir. *Davranış*, insanların sergilediği iyi ve kötü, doğru veya yanlış, faydalı veya faydasız, üretici veya gereksiz, fiziksel ve zihinsel hareketler olarak tanımlanabilir. *İstenmeyen davranış* ise, duruma veya ortama uygun olmayan, bilinçli olarak yapılan davranışlardır. Davranış bilimciler göre öğretmenlerin şikayet ettikleri beş tür sınıf içi istenmeyen davranış, önem sırasına göre şunlardır (Charles, 1992):

- 1- *Saldırı*: Öğrencilerin, öğretmen veya diğer öğrencilere fiziksel veya sözlü saldırıları.
- 2- *Ahlaksızlık*: Kopya çekmek, yalan söylemek, hırsızlık.
- 3- *Otoriteye karşı gelme*: Öğretmenlerin kendilerinden yapmalarını istedikleri şeylere itiraz etme.
- 4- *Sınıf içi saygısızlıklar*: Yüksek sesle konuşma, tuhaf davranışlar, sınıfta dolaşmalar.
- 5- *Zamanı boşa geçirme*: Verilen görevi yerine getirmeme, dersle ilgilenmeme, ders dışı işlerle ilgilenme.

Sınıf içinde meydana gelen istenmeyen davranışlar, öğretmenin sınıftaki zamanın bir kısmını bunlarla başatmak için harcamasına ve öğrenme zamanının boşa geçmesine neden olmaktadır. Öğretmenler, istenmeyen davranışların olmadığı sınıfları hayal ederler, fakat böyle sınıflarla çok ender karşılaşılırlar. Sınıfta birçok öğrenciyle baş etmek

durumunda olan pek çok öğretmen, bu görevin ağırlığı altında ezilip düş kırıklığına uğrayabilir. Davranış değiştirme, sadece problemleri davranışların değiştirilmesi anlamına gelmemektedir. Uygun davranışın sürekliliğini sağlayan, problemleri davranışın oluşmasına fırsat tanımayan ortamların hazırlanması da bu kapsam içinde ele alınmalıdır (Swartz, 1981). Bu durumda öğretmene düşen, öncelikle sınıfta istenmeyen davranışların oluşmasına engel olmak, söz konusu davranışlar meydana geldiğinde de duruma uygun yaklaşımları izleyerek, davranışın sönmesini sağlamaya çalışmaktır.

Öğrenci davranışlarını etkileyen çok fazla faktör vardır. Yiğit (2004), bu faktörleri sınıf içi ve sınıf dışı etkenler olarak sınıflandırmaktadır. Sınıf dışı etkenler, çevre ve özellikleri, okuldaki bireyler arasındaki uyumsuzluk ve geçimsizlik, akademik başarısızlık, okuldaki marjinal öğrencilerin çokluğu, öğrenciler için öğrenme fırsatlarının eşit olmayışı, öğretmenin sosyal ve akademik deneyimi olarak sıralamaktadır. Sınıf içi etkenleri ise, öğrenme ortamının sağlıklı olması, sınıfta öğrencileri olumsuz davranışlara yönlendirebilecek öğrencilerin varlığı, öğretmenlerle ilgili öğrencilerde hakim olan yanlış inançlar, öğretmenin öğrencinin tepkisini çekecek türden davranışları sıklıkla sergilemesini saymaktadır.

İstenmeyen davranışların ortaya çıkmasında öğretmenin rolünün önemli olduğu unutulmamalıdır. Bazı eğitimciler, sınıfta gözlenen davranış problemlerinin öğrenciye değil, öğretmene ait olduğuna inanmaktadırlar. Etkili öğretim ve öğrenme gerçekleştiren öğretmenlerin sınıflarında öğrenciler, yaptıkları işe ilgi duydukları için, sınıf içi istenmeyen davranışlara daha az rastlanmaktadır. Öğretimin niteliksiz ve öğretmenin beklentisinin düşük olduğu sınıflarda ise, öğrenciler sıkılmakta ve istenmeyen davranışlar sergilemektedirler (Ataman, 2000). Redl ve Wattenberg (1959), öğretmenlerin şu psikolojik rollerinin olduğuna dikkat çekmektedirler:

- 1- Ahlak, değer ve davranış açısından model olarak topluluğun temsilcisi,
- 2- Bilginin kaynağı,
- 3- Öğrenme engellerini ortadan kaldırarak ve öğrenmeye yön vererek öğrenmeye yardımcı,
- 4- Yanlılıkları keşfeden dedektif,
- 5- Tehlike ve gerginliği azaltıcı,
- 6- Şefkat ve nasihat ile ana-baba gibi koruyucu,
- 7- Uyumu sağlayan grup lideri,
- 8- Güven veren arkadaş.

Bu rolleri istikrarlı yerine getiren öğretmenlerin sınıflarında olumlu bir sınıf ve öğrenme iklimi oluşması beklenebilir. Tabii ki, bu rollerin yerine getirilmesi için ısrar ve gayret gerekmektedir. Öğretmenler, yalnızca kendi duygularına göre davranmamalı, kendisini öğrencinin yerine koymaya ve onların ne hissettiklerini anlamaya çalışmalıdırlar. Öğrencilere kendilerinden ne beklendiği ve davranışlarının sonuçlarının ne olacağı ilk derste açık olarak bildirilmelidir. Öğrencilerin istenmeyen davranışları bilmeleri ve öğrenmeleri gerekir. Öğretmen, öncelikle öğrencilerin bu davranışları bildiğini sanmamalı, onlarla birlikte uyulması gereken kural ve prosedürleri belirlemelidir.

SINIF İÇİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN MODELLER

Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesine ilişkin olarak yapılan araştırmalara bağlı olarak bazı modeller geliştirilmiştir. Ancak söz konusu davranışların önlenmesine ilişkin her ortamda geçerli olabilecek evrensel bir modelden söz etmek

mümkün değildir. Bu modellerden bir kısmı aşağıda kısaca tanıtılmıştır. Her öğretmen, bu konuda geliştirilmiş modellerden de yararlanarak kendi sınıf yönetimi yaklaşımını oluşturmak durumundadır.

Redl ve Wattenberg Modeli

Redl ve Wattenberg (1959), öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını etkileyen psikolojik ve sosyal faktörleri açıklamışlardır. Bu modele göre, istenmeyen davranış, sınıfta çok çabuk olarak yayılır. Öğretmen, istenmeyen davranışa müdahale etmeden önce yayılma potansiyelini değerlendirmelidir. Yayılma potansiyeli yüksek ise, öğretmen, derhal duruma müdahale etmelidir. Bu konuda önerilen bazı stratejiler, göz kontağı, baş sallama, yanına yaklaşma, mizah yoluna başvurma gibi yollardır. Eğer davranışın yayılma potansiyeli düşük ise, davranış gözardı edilebilir, görmezden gelenebilir veya doğru davranışın ne olduğu belirtilebilir. Öğretmen, istenmeyen davranış ortaya çıktığında, sınıf içi etkinlikler için verilen zamanın fazla veya yetersiz olup olmadığını, etkinliğin öğrenci seviyesine uygunluğunu ve ilginç olup olmadığını gözden geçirmelidir.

Redl ve Wattenberg'e göre, insanlar grup içinde, bireysel olarak davrandıklarından farklı davranmaktadırlar. Öğretmenlerin, grup dinamiğinin farkında olması, etkili sınıf yönetimi için önemlidir. Bu modele göre şu tekniklerle öğretmen grubu kontrol altına alabilir: Kendi kontrolünü kaybetmeme, duruma göre yardım sunma, istenmeyen davranışın altında yatan psikolojik, zihinsel ve ahlaki gelişim gibi faktörlerin ne olduğunu değerlendirme.

Redl ve Wattenberg, öğretmenin belli öğrencilere fazla yakın davranmasının diğer öğrencileri kıskandırabileceğini ve ödül verirken gerçekten nitelikli çalışmalara verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu modelde, öğrencilere kendilerinden ne beklediği ve davranışlarının sonuçlarının ne olacağı dersin başında çok açık ve net olarak belirtilmelidir. Öğretmenler, yalnızca kendi duygularına göre davranmayıp, kendisini öğrencinin yerine koyarak ve ne hissettiklerini düşünerek sınıflarında olumlu iklim yaratabilirler.

Kounin Modeli

Kounin (1977) çalışmasında, sınıfta disiplin sağlamada kaos teorisinde söz edilen dalga etkisinin önemine dikkat çekmektedir. Kounin'e göre öğretmen, bir öğrencinin istenmeyen davranışını düzeltince, bu durum, diğer öğrencilerin de davranışını etkiler. Kounin'in dalga etkisi üzerindeki araştırması, ders sırasında bir gün bir öğrencinin gazete okumasına karşı çıktığı sırada başlamıştır. Birden, sınıftaki diğer öğrencilerin davranışında bir farklılık gözlemiştir. Öğrenciler, daha dik olarak oturmuşlar ve dersi daha dikkatli dinlemeye başlamışlardır.

Kounin'in gözlemi ona, öğretmenin uygun olmayan davranışa gösterdiği tepkinin, bunu gören diğer öğrencilerin davranışlarını da etkilediğine inandırmıştır. Kounin, dalga etkisinin okulun ilk günlerinde daha etkili olduğunu da gözlemiştir. Ona göre öğretmen, istenmeyen davranış sona erinceye kadar "şunu demek istiyorum" diyerek kararlılığını göstermelidir. Öğretmenin, her an sınıfta olup biten her şeyin farkında olduğunu hissettirmesi gerekmektedir. Sınıfta verilen etkinliklerle meşgul olmayan öğrencilere öğretmenin, "bugün bu iş bitecek, henüz başlamadığınızı görüyorum" demesi, onun uyanık olduğunu gösterecektir.

Kounin'e göre, çeşitlilik yalnızca hayatın değil, çoğu dersin de baharatıdır. Kounin, çeşitliliğin bıkkınlığı azaltmada önemli rol oynadığını belirtmektedir. Öğretmen, farklı yöntem, etkinlik ve materyallerle çeşitlilik sağlayabilir.

Yeni Skinner Modeli

Skinner, öğrenme konusunda davranışçı teorisinin temsilcileri arasında yer alır. Kendisi bir okul ve sınıf disiplin modeli önermemiştir. Diğer yazarlar, (**Sharpley, 1985; McIntyre, 1989; Macht, 1989**) onun öğrenmeyle ilgili ileri sürdüğü görüşleri, yeniden yorumlamışlar, okulda ve sınıfta öğrenci davranışlarının kontrol edilmesine uyarlamışlardır.

Skinner'e göre davranış değiştirmede izlenecek temel yol ödül-ceza yöntemidir. Ona göre sistematik olarak ödüllendirilen davranış, öğrencilerin istenen yönde davranışlarını şekillendirmektedir. Öğretmen, istenen davranışı ödüllendirirse, öğrenci aynı davranışı tekrar etme eğilimi gösterir. Öğretmenler, öğrencilerin olumlu davranışlar geliştirmeleri için sözlü yorum, yüz ifadeleri, mimik, gülümseme, hoş söz, not ve yıldız gibi ödül ve pekiştiriciler vererek ilgi ve çabayı artırabilirler.

Ödüllendirilmeyen, göz ardı edilen ve ceza verilen davranış ise zayıflar ve söner. Ceza, istenmeyen davranışın yok olması için olumlu pekiştiricilerden daha çabuk etkisini gösterir. Fakat cezanın davranışı bastırırken, eğitim hedeflerini zedeleyen yönleri gözardı edilmemelidir. Ceza, öğrencilerde olumsuz duygular geliştirebilir ve öğretmene karşı soğukluk, düşmanlık gibi duyguların gelişmesine neden olabilir. Bu modele göre de, öğretmenlerin, öncelikle kurallar ve davranışların sonuçları hakkında öğrencilere açık ve net bilgiler, yönergeler vermesi gerekmektedir.

Ginott Modeli

Ginott (1971) çalışmasında daha önceki araştırmalarında vurguladığı yetişkin ve gençler arasındaki iletişime yönelik tavsiyelerini sınıf içine uyarlamıştır. Ginott'a göre, disiplin, bir dizi küçük zaferlerden meydana gelir ve disiplini sağlamada en önemli faktör öğretmendir. Öğretmen, öğrencilerinde görmek istediği davranışlar için öncelikle kendisi iyi bir model olmalıdır. Ginott, öğrenci istenmeyen bir davranış sergilediğinde öğrencilere kesinlikle "aptal", "tembel", "sorumsuz" gibi kelimeler kullanmak yerine, doğrudan davranış üzerinde yoğunlaşarak durumla ilgili "ben mesajları" (ben hayal kırıklığına uğradım, ben kızgınım gibi) göndermesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Dreikurs Modeli

Dreikurs'a (1982) göre öğrencilerin karşılamak istedikleri bazı temel gereksinimleri vardır. Öğretmenin sınıf içi süreçlerde bunları dikkate alması gerekir. İstenmeyen davranışlar, tanınmak, dikkat çekmek, güç aramak, intikam almak ve yetersizlik göstermek gibi hedeflere ulaşmak için yapılan girişimler olarak görülmelidir. Öğretmen, bunları fark etmeli ve bunlarla baş edebilmelidir. Bazı insanlar, disiplin sağlamayı, çatışma veya davranış bozukluğu karşısında cezalandırma olarak düşünebilir. Çocuklar ise, genelde disiplini, yetişkinlerin koyduğu, kurallarını anlamadıkları karmaşık bir oyun olarak algılar.

Dreikurs, otokratik, serbest bırakıcı ve demokratik olmak üzere üç tip öğretmen modeli olduğunu öne sürmektedir: Bu öğretmenlerin özellikleri ise şunlardır:

a) Otokratik öğretmen: Otokratik öğretmenler, genellikle sınıfa takım elbise ve kravatlı girer, etrafa soğukça bakar ve öğrencileri selamlamadan derse başlar. Soru sormaya cesaret eden öğrenciyle dalga geçer. Bu gibi öğretmenler, sınıf kontrolünün kendi elinde olduğu hissini vermeye çalışır. Bu durum ise istenmeyen davranışların oluşmasına neden olur. Öğrenciler, otorite figürünü reddetme eğilimi gösterir. Kendilerine insan gibi davranılmasını ister ve demokratik atmosfer ararlar.

b) *Serbest bırakıcı öğretmen*: Serbest bırakıcı öğretmenler, sınıfa girer girmez gülümser. Sınıfta dolaşan öğrencilere hiç aldırış etmezler. Bu gibi öğretmenler etkisizdir. Bu ortamda yaşayan öğrenciler, toplul içinde kurallara uyma gereğini ve kuralları çiğnemenin bir sonucu olduğunu öğrenemezler. Ne zaman, ne isterlerse yapabileceklerine inanırlar.

c) *Demokratik öğretmen*: Demokratik öğretmenler, sınıfa girer girmez öğrencileri selamlar, herkesin oturmasını ister ve herkesin dikkati toplancaya kadar bekler. Arkada dolaşan öğrencilere, kendilerini gördüğünü belirten sinyaller gönderir. Kuralları belirlerken öğrenci görüşlerini alır, öğrencilerin istenmeyen davranış sergilediklerinde sonuçlarına katlanacaklarını belirtir.

Jones Modeli

Jones'in disiplin modelinin temel kaynağı, öğrencilere kendilerini kontrol etme yönünde destek sağlamaktır. Jones (1979), tipik bir sınıfta öğretmenlerin, öğretim zamanının yaklaşık % 50'sini, görevi yapmayan veya diğer öğrencileri rahatsız eden öğrencilerle uğraşarak geçirdiklerini ileri sürmektedir. Başlıca istenmeyen davranışlar ise, izin almadan konuşma, gürültü yapma, başkasının yerine oturma gibi genel davranışlardır.

Öğretmen, sistematik olarak vücut dilini etkili kullanarak, öğrenciyi cesaretlendirerek ve bireysel yardım sunarak zaman kaybını önleyebilir. Etkili vücut dili, vücudun duruş şekli, göz kontağı, yüz ifadeleri, sinyal gönderme, fiziksel yakınlık ile sağlanabilir. Öğrenciyi işe yoğunlaştırma, uygun davranmasını teşvik etme, motive etme öğrencinin iyi davranmasına yardımcı olur. "Hepiniz 45 dakika veya daha az zamanda işi bitirirseniz, son 10 dakika arkadaşlarınızla konuşma hakkı kazanacaksınız." gibi sözlerle cesaret verilebilir. Öğretmenler, öğrencilere bireysel yardım sağlarsa, onlar da işi tamamlamaya daha fazla yöneleceklerdir.

Canter Modeli

Canter (1976) modelinin esası, öğrencilerin sorumlu davranışlar sergilemesi gereği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Aile ve toplum için bu şarttır. Öğretmenler, disiplini sağlamak için ilk derste beklenti ve duygularını açıkça belirtmeli, belirlenecek sınıf kurallarını bir yere asmalı ve bu konuda ısrarlı davranmalıdırlar.

Canter, öğretmenin başarısızlığının sebebini, disiplini sağlamadaki başarısızlığı olarak görmektedir. Canter, disiplini sıkı kontrol ve öğrencilere insanlık dışı davranma değil, insancıl öğrenme ortamı sağlayarak, psikolojik güvenlik ve yetenekleri genişletecek bir gereksinim olduğunu savunmaktadır.

Glasser Modeli

Glasser, 1985 öncesi ve sonrası olmak üzere iki disiplin modeli ortaya atmıştır (Glasser 1990). 1985 öncesi modelde, sınıf kuralları, davranışlar ve disiplin konularıyla ilgili toplantıların etkili olacağını savunmaktaydı. Glasser, sınıf kurallarının kaçınılmaz ve kuralara uyma konusunda kararlılığın şart olduğunu belirtmektedir. Öğretmenler, öğrencilere iyi seçenekler sunmalı ve sorumluluklar vurgulanmalıdır.

Glasser, 1985 sonrası modelinde *kalite* konusunda yoğunlaşmaktadır. Glasser'e göre okullarda çok az sayıda öğrenci yapabileceklerinin en iyisini yapabilmektedir. Öğrencilerin çoğu ya düşük nitelikteki çalışmayla ya da hiç çalışma yapmadan tatmin

olabilmektedir. Ortaokul öğrencilerinin yarısından azı öğrenmek için çaba göstermekte istekli davranmaktadır. Yapılması gereken şey, öğretimi iyileştirmektir. Nitelikli çalışma için müfredatta ve materyalde çok az değişiklik yapmak gerekmektedir. Kalitenin artması için öğretmenlerin öğretim yöntemlerini değiştirmeleri gerekmektedir.

SINIFTA DİSİPLİNİ SAĞLAMA VE İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN BAZI ÖNERİLER

Sınıf içi istenmeyen davranışların çözümüyle ilgili çok farklı görüşler ortaya atılmıştır. Davranışçı yaklaşımda, öğrencinin olumsuz davranışları ödül ya da ceza verilerek çözülmeye çalışılmaktadır. 1970'lerden sonra önem kazanmaya başlayan insancıl, öğrenci merkezli yaklaşımlar ise, temel olarak kişinin psikolojik özü, gereksinimleri ve yetenekleriyle ilgilenmektedirler. Bu yaklaşımlar, çocuk gelişimini artırıcı ve kısıtlayıcı olarak herhangi bir ceza ve ödüllendirme sisteminin kullanılmasına karşıdırlar. Bu öğrenci merkezli yaklaşımlarda, öğrencilerin kendi davranışlarından sorumlu olmaları, karar verme, denetleme ve değerlendirme gibi becerileri kazanmaları amaçlanmaktadır. Öğrencide sorumluluk bilincinin gelişmesi, dışsal kontrole gerek kalmadan sorunlarını çözmeye becerisini kazanmasına yardımcı olacaktır (**Queen ve Blackweldet, 1974**).

Curwin ve Mendler (1998), sınıflardaki baş edilmesi zor öğrencilerin disiplin problemlerini önlemek üzere öğretmenlere şu önerileri sunmaktadır:

1- *Hiperaktif öğrenciler*: Kendinize yakın oturtunuz. Ders esnasında hareket edebilecekleri alanın sınırlarını çiziniz.

2- *Dikkati çabuk dağılan öğrenciler*: Duvar kenarına oturtunuz.

3- *İş yapmak istemeyen öğrenciler*: Yapılacak işlerin listesini zaman limiti ile birlikte yazınız ve sırasının üzerine yapıştırınız. Yaptıkları işin yanına (+) koyunuz.

4- *Hafızası zayıf öğrenciler*: İş küçük parçalara ayırınız. Talimatları en fazla ikişer ikişer veriniz.

5- *Motivasyonu düşük öğrenciler*: Her bir gelişmeyi kaydetmek üzere bir tablo hazırlayınız. Her yeni öğrendikleri şeyi tabloya kaydediniz.

Başar (2001), öğretmenin, öğrencinin yanlış davranışlarının kaydını tutarak değişim ve gelişiminin izlenmesini, gerektiğinde aile ve okulu bilgilendirmeyi ve sınıf içinde sıkıntı yaratan durumlarda yalnız uğraşma yerine, okul yönetimi ve aile ile yardımlaşmayı önermektedir.

Bryson (1998), öğretmenin ilk derslerinde gülme konusunda dikkatli davranması gereğini vurgulamak üzere "Noel tatiline kadar gülmeyiniz, eğer Einstein gülseydi, 20. yüzyılın en büyük formülü $E = mc^2$ değil, $ER + P = C$, şeklinde olacaktı" örneğini vermiştir. (ER: Early Relaxtion = Erken rahatlama, P: Pupils = Öğrenciler, C: Chaos= Karmaşa).

Aşağıda ilgili literatür taraması sonucunda, öğretmenlere sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesine ilişkin bazı öneriler sunulmuştur.

1- Öğretmen, kendisinin kontrolünü kaybetmemelidir. Öğretmen, ders sırasında bireysel olarak istenmeyen davranışı gösteren öğrenci veya öğrencilerle tartışmaya girmemelidir. İstenmeyen davranışı sergileyen öğrencilerle sınıf dışında konuşmak üzere ayrı bir zaman ayırmalıdır.

2- Problem çok ciddi boyutlara ulaşmadan duruma müdahale etmelidir. Zamanlama çok önemlidir (Göz kontağı kurma, kaşını çatma, baş sallama, yanına yaklaşma, mizahla yaklaşma vb.).

3- Öğrencinin iyi davranışı ödüllendirilmeli; ödül kişiye değil, yapılan işe verilmelidir. Örneğin, iyi bir kompozisyon yazan öğrenciye “sen iyi öğrencisin” yerine “yazdığın kompozisyon şu bakımlardan güzel” gibi. İstenmeyen bir davranış ortaya çıktığında, davranışın altında yatan faktörler araştırılmalı, kızgınlık ve cezanın öğrenciyi üzeceği ve huzursuz edeceğini gözönünde bulundurarak, davranış giderilmeye çalışılmalıdır.

4- Öğretmenin, bir öğrencinin sergilediği istenmeyen davranışa müdahale etmesi (göz kontağı kurma, yanına yaklaşma vs.), yakın arkadaşlarının da davranışlarını düzeltmelerine neden olabilmektedir.

5- Öğretmen, bir davranış bozukluğu karşısında “şunu demek istiyorum” diyerek sonuna kadar kararlı olduğunu vurgulamalıdır.

6- Öğretmen, öğrencilerinde görmek istediği davranış için model olmalıdır. Örneğin, öğrencilerden derse geç gelmelerine müsaade etmeyen öğretmenin kendisinin de derse zamanında gelmesi gibi. Öğretmenin tavır ve tutumunun dersin akışını bozan davranışları en aza indirmede en önemli faktör olduğu göz ardı edilmemelidir.

7- Öğretmene karşı olumlu tutum, öğrencinin davranışında etkili olmaktadır. Öğrencilerin öğretmene karşı tutumu olumlu olan sınıflarda, öğrenme ve motivasyonun yüksek, istenmeyen davranışların ortaya çıkma olasılığının ise düşük olması beklenir.

8- Öğretmen, her an, sınıfta olan her şeyden haberi olduğunu hissettirmelidir. “Bugün bu iş bitecek, henüz başlamayanlar var” demesi, öğretmenin uyanık olduğunu gösterecektir.

9- Öğretmen, aynı anda birden şeyle ilgilenme becerisi göstermelidir. Örneğin bir öğrenciye yardım ederken, sınıfın başka tarafında konuşan bir öğrenciyle göz kontağı kurarak sinyal göndermesi gibi.

10- Öğretmen, detaylara çok fazla zaman ayırmamalıdır. Örneğin, matematik dersinde öğretmenin problemi çözen bir öğrenciye, “satır aralığını fazla ver, problemin numarasını yazmayı unutma” demesi, öğrencinin dikkatinin dağılmasına neden olacaktır.

11- Bıkkınlık, dikkatin dağılmasına neden olur. Sıkıntı hissedilince öğretmen, etkinliği değiştirmelidir. Çeşitlilik, yalnızca hayatın değil, dersin de baharatıdır.

12- Öğretmen, öğrencinin karakteriyle değil, durumla ilgili “ben” mesajları vermelidir. Örneğin, “sen çok konuşuyorsun” yerine, “senin konuşman benim dikkatimi dağıtıyor” gibi.

13- İyi bir sınıf disiplini için vücut dili çok önemlidir. Yüz ifadesi, öğrencilere çok şeyler ifade eder: Coşku, ciddiyet, hoşlanma, değer verdiğini hissettirme vb.

14- Öğretmen, istenmeyen davranış konusunda öğrencilere ne hissettikleriyle ilgili konuşma fırsatları tanınmalıdır.

15- Öğrencilere kesinlikle “aptal”, “tembel”, “sorumsuz” gibi kelimeler kullanmamalıdır.

16- Öğretmen bütün öğrencilere eşit davranmalıdır. Öğretmenin bazı öğrencilere daha yakın davranması, diğer öğrencilerin onları kıskanmalarına neden olabilir.

17- Öğretmen, bütün öğrencilere sorumluluk vermelidir. Örneğin bir soru sorulduğunda, herkesin cevap yazması gereği belirtilerek, daha sonra herhangi bir öğrencinin adının söylenmesi gibi.

SONUÇ

Sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarını azaltmak için öğrencilerin kendilerine güven duymalarını sağlamak ve akademik başarılarını yükseltmek gerekir. Öğrencileri başarılı kılmak için, öğretmenin, grubun hazır bulunuşluk düzeyine uygun, ulaşılabilir hedefler belirlemesi, başarı için fırsatlar yaratması ve eğitim araçlarıyla konuyu ilginç ve anlaşılır kılması gerekir. Öğrencinin, kendisine güven duygusu, öğretmenin öğrenciyi kabullenmesi ve başarıyla güçlenmekte, başarısızlık ve red edilmeye zayıflamaktadır. Bu bakımdan öğretmenin, öğrenciye devamlı bireysel ilgi göstermesi gerekir. Çoğumuz geçmişe baktığımızda hayran kaldığımız ve hoşlandığımız öğretmenlerin, bizimle ilgilenen, bizi bilgilendiren ve cesaretlendiren, gösterdiğimiz başarıdan memnun kaldığını ifade eden öğretmenler olduğunu fark edebiliriz.

Sonuç olarak, sınıfta istenmeyen davranışın baş göstermemesi için önlem almak, davranış ortaya çıktıktan sonra onunla baş etmekten daha kolay olduğu unutulmamalıdır. İstenmeyen davranışla baş etmede, uygun bir yol izlemek için, öncelikle sorunun ne olduğu, öğrenciyle görüşülerek çok iyi anlaşılmalıdır. Daha sonra, bu sorunun çözüm yolları aranmalıdır. Yukarıdaki öneriler doğrultusunda, öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen davranışları önemli ölçüde azaltması ve öğrenmeyi en üst düzeye çıkarması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- ATAMAN, A. (2000). **Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler**, Küçükahmet, L. (Editör). Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, 171-191. Ankara: Nobel Yayınları.
- AYTEKİN, H. (2000). “**Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama**”, Küçükahmet, L. (Editör). Sınıf Yönetimi, 71-81. Ankara: Nobel Yayıncılık
- BAŞAR, H. (2001). Sınıf Yönetimi. (5. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BYRSON, J. (1998). **Effective Classroom Management**. London: Hodder & Stoughton.
- BRYSON, J. (2004). **Effective Classroom Management**: Great Britain: Hodder and Stoughton.
- CANTER, L. (1976). **Assertive Discipline: A take-charge approach for today's educator**. Seal Beach, CA: Canter and Associates.
- CHARLES, C.M. (1992). **Building Classroom Discipline: From Models to Practice**. (4. Baskı) London: Longman.
- CURWIN, R., ve MENDLER, A. (1998). **Discipline with Dignity**. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

- DREİKURS ve diğeri (1982). **Maintaining Sanity in the Classroom**: New York: Harper and Row.
- GORDON, T. (1996). **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- GİNOTT, H. (1971). **Teacher and Child**. New York: Macmillan.
- GLASSER, W. (1990). **The Quality School: Managing Students Without Coercion**. New York: Harper and Row.
- JONES, F. (1979). **The gentle art of classroom discipline**. National Elementary Principal, 58, 26-32.
- KOUNİN, J. (1977). **Discipline and Group Management in Classrooms**. New York: Holt, Rinehart ve Winston.
- MACCHT, J. (1989). **Managing classroom behaviour: An ecological approach to academic and social learning**. White Plains, NY: Longman.
- MCINTYRE, T. (1989). **The behavior management handbook: Setting up effective behavior management systems**. Boston: Allyn ve Bacon.
- QUEEN, J.A., MALLEEN, P.L. (1974). **Responsible Classroom Management for Teachers and Students**, Printice-Hall Inc.
- REDL, F. ve WATTENBERG, W. (1959). **Mental Hygiene in Teaching**. New York: Harcourt, Brace and World.
- SHARPLEY (1985). **Implicit rewards in the classroom**. Contemporary Educational Psychology. 10, 349-368
- SCHWARTZ, F. (1981). **Supporting or subverting learning: peer group patterns in four tracked schools**. Anthropology and Education Quarterly, 12, 2:99-120.
- TÜRNÜKLÜ, A. (2000). **Sınıf İçi Davranış Yönetimi**, Eğitim Yönetimi, 21, 141-152.
- YALÇINKAYA, M. (2003) **Sınıf İçi İstenmeyen Davranışları ve Yönetimine İlişkin Stratejiler**. Sınıf Yönetimi. (Editör: Üre, Ö.): Konya. Mikro Yayınları.
- YİĞİT, B. (2004). **Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışını Yönetimi**. (Editörler: Şişman, M. Ve Turan, S.) Sınıf Yönetimi. s. 155-179. Ankara: Pegem A Yayıncılık.